ÇALTI

HAFTALIK SİYASİ TOPLUM GAZETESİ

Pazartesi 17 Şubat 1964 Sayı 46

Bir toplumun hayatta çalışması ve başarıya ulaşması için, çalışmanın ve başarıya ulaşmanın bağlı olduğu bütün sebep ve şartları kabul etmesi gerekir.

K. ATATÜRK

PARDON *Hüseyin KORKMAZGİL*

SUSUN, SUSUN !

Sabahları kalkıyorum, kafamın içi karmakarışık. Kar yağıyor, kızıyorum; kar yağmıyor, kızıyorum; güneşe kızıyorum, güneşsizliğe kızıyorum; günaydın diyorlar, kızıyorum; demiyorlar, kızıyorum; radyoyu açıyorlar, kızıyorum açmıyorlar, kızıyorum. Gazetelere, duraklarda bekleşenlere, arabalara, sokak satıcılarına, mağazalara, fırınlara, resmî dairelere.... herşeye kızıyorum. Ahmet de, Mehmet de, Ayşe de, Fatma da kızıyor. Birler, beşler, onlar, yüzler, binler, yüzbinler, milyonlar da kızıyor. Ama, sadece kızıyor işte... Tek tek, kendince, kimseye duyurmamağa çalışarak...

Susun, susun, susun !

Açıyorum gazeteleri: AP, CHP, YTP, CKMP, MP... Açıyorum radyoyu: CHP, YTP, AP, MP, CKMP... Bir gün, beş gün, on gün, on ay, bir yıl, [illegible] yıl, beş yıl... Birgün karışıyor hepsi birbirine: ACHYKPT... MCPHY... YTPCHPAPMCKMP... CYTP... MHCP... Ve sonra daha da karışıyor: CHMPYTRESHLO×MVETFZ[illegible]PFÖÜ.... Çıkamıyorum içinden. Geceleri kızgın yatıyorum, sabahları kızgın kalkıyorum, kafamın içi karmakarışık... Ahmed'in, Mehmedin, Ayşenin, Fatmanın, Marinin, Jozefin kafasıda karmakarışık. Ama, sadece karmakarışık...

Susun, susun, susun !

Rüşvet, hırsızlık, adam öldürme, zina, döviz kaçakçılığı, kaçakçılık, zimmet, hazine soygunculuğu, yetkiyi kötüye kullanma, adaletsizlik... Ben doğduğum zaman vardı bunlar; ABC'yi sökmeğe başladım, yine vardı; dilekçe yazmağa başladım, yine vardı; oyumu kullanmağa başladım, yine vardı; oyumu kullandırmadılar, yine vardı, şimdi yine var, şimdi yine var, şimdi yine var. Hem, artarak var şimdi. Kızıyorum, herkes de benim gibi kızıyor. Ama, sadece kızıyoruz işte...Tek tek, kendimizce, kimseye duyurmamağa çalışarak...

Susun, susun, susun !

Sivrilikler törpüleniyor, yuvarlaklıklar okşanıyor, yumuşaklıklar şişiriliyor... Ve ağır ağır, gün gün, bir ülke böylece eneniyor. Bir ülke, böylece, yaratıcılığını yitiriyor, farkında mısınız ?

Her türlü yaratıcı, yenileyici, devrimci kıpırdanışın başı üzerinde bir «milli menfaat» yumruğu!

Nedir bu «milli menfaat», necidir bu ?

Cevap verelim mi, bildirelim mi ne olduğunu, neci olduğunu ?

Hayır !

Susun, susun, susun !...

Bir oyun oynanıyor sahnede, ülkenin bu geniş sahnesinde bir oyun oynanıyor. Ve milyonlar, susarak seyrediyorlar bu oyunu.

Koyalım mı bu oyunun adını, verelim mi ?

Peki, vermiyelim...

Ama, düşünülsün ki, ağaç kökten büyür !

Ve kitleler, artık susulmaması gerektiğini anladıkları yerde bu oyun biter !

Şimdilik...

Susun, susun, susun !...

Kar yağıyor, kızıyorum; kar yağmıyor kızıyorum... Ama, kızıyorum sadece, o kadar !...

HOŞGÖRÜ

BEHZAT AY

Her yıl ramazan ayı ile birlikte hoşgörü denen şey de ortadan kalkar. Oruç değilsiniz, yemek yiyecek lokanta bulamazsınız. Sigara içmezsiniz, «Oruç musun?» diyerek sınava çekmek isteyenler çoğalır. Doğrusunu söyleyince neler söylemezler neler. Kimileri de baskının etkisiyle «Allah kabul etsin» diye cevap verirler soranlara. Açıkça, «benim oruç tutmam senin üzerine görev mi?» diyemezler. Gizli gizli yerler, gizli gizli içerler. Hele de «İslâm dinine göre her şey gizli» diye bir söz var. Öyleyse, niçin oruç tuttuğunu gizlemiyorsun desen binbir dereden su getirirler. Biraz daha akılcı konuşmaya kalksan, kafir ilân edilirsiniz. Sanki din, tapulu malları gibi... Sanki, din savunuculuğu görevi kendilerine verilmiş gibi, kimileri din konusunda başımıza horoz olur çıkarlar. Dinin gereklerini yerine getiriyorsan, kendin için yapıyorsun; başkaları için değil ya. Dinin gereklerini yerine getirmiyenin de sana bir zararı yok. Öyleyse ne dır dır ötüyorsun deseniz harp başlar.

Türkiye'de, ramazan aylarında konuşacak başka konu bulamazsınız üç beş kişi arasına girseniz. Oruç oruç... namaz namaz... Öteki aylarda her şeyi unutuverenler de olur... Diğer aylara kalmaz, ramazan ayı boyunca kahvelerde sabahlara kadar kumar oynanır. Sanki İslâm dinine göre kumar yasak değilmiş gibi.

En iğrenç işleri yapanlar, ramazan ayında oruç tutmakla, oruç görünmekle iğrençliklerini unutturmaya kalkarlar. Halkı aldatırlar. Vurguncular, karaborsacılar, vergi kaçakçıları, spekülâsyoncular, haramiler ramazan ayında da din adamı tavrı takınırlar. Halkın arasında, elinde [illegible]sbih, ağzında Allah... Yüze yüz kazanırken, yetimin yoksulun hakkını yerken, vergi kaçakçılığı yaparken, işsizin emeğini sömürürken ise ellerinde, ağızlarında başka şeyler... On iki ay tesbih çekerek, Allah diyerek halkı aldatanlar da olur böylelerinin içinde...

İnancı yolunda, orucunu tutanlara, namazını kılanlara bir diyeceğimiz yok. Fakat, İslâm dininde biraz hoşgörü varsa, onu da ortadan kaldıranlar, lâikliği çiğneyenler, lâikliği kendilerince yorumlayanlar hep çıkarcıdırlar. Lâiklik dinsizliği şart koşmuyor, ama dinliliği de... Herkes müslüman olmak mecburiyetinde de demek değildir. Lâiklik, dini değer ölçüsü kabul etmez. Dünya işine, dini sokmaz. Din, dine inananların içinde kalacak. Lâik bir ülkede din baskısı olmaz. Ama gel gör ki, Türkiyede ramazan ayında, köyler, kasabalar, hatta sehirlerin çoğu ne halde. Acından ölsen yiyecek yemek vermez lokantalar. Bir partinin gazetesi, ramazan ayının birinde İnönü'nün eli sigaralı bir resmini basmıştı... Particiler bile dini sömürmediler mi Türkiye'de.

Mevlâna'nın türbesini ziyaret edenler, Hayyam'ı dillerinden düşürmüyenler, acaba bu iki düşünürün düşündüklerini, yazdıklarını, hoşgörüyü savunduklarını biliyorlar mı? Bileceklerini sanmıyorum. Bu konuda uzun uzun yazmaktansa, A. Kadir'in türkçeleştirdiği Mevlâna'nın şiirleriyle, Sabahattin Eyuboğlu tarafından türkçeleştirilen Hayyam'ın dörtlüklerinden üçer örnek vereceğim.

Korku içinde olan, bacaklarıyla düşünür — Bierce

ANADOLU NOTLARI

Kasabalarda Akşam Saatleri

Erdoğan ALKAN

Eğer yüreğinize gerçeklerin, seçim çabalarının sıkıntısı oturmamışsa ve gönlünüzün kapıları düşsel duygulara aralıksa ilk yaz ve yaz günlerinin gündüz saatlerinde doyum olmaz kasabaların tadına. Dallarda çiçekler küme kümedir. Hele kasabaların dışına, bahçelere, köylere doğru uzanırsanız her su başında oturmak demlenmek ister siniz. Yaz günlerinde doğa kasaba köylerin gerçek yaşamı üstüne dallı, çiçekli yeşil bir perde çekmiştir. Bu perdenin ardında konusu çağlardır değişmeyen bir oyun oynanır: Oyunun oyuncuları da seyircileri de aynıdır. Açlık Arenasının kapıları yıllar yılı kentlilere kapalı kalmıştır.

Yaz-kış, gündüz-gece gibi günlük ve mevsimlik atmosfer olaylarının kasabanın yerli halkı üstünde büyük etkisi görülmez, alıştıkları bir yaşamı sürdürürler. Sayısı üç-beşi geçmeyen esnafı dışında kalanlar yazın çiftliklerinde bostanlarında ürettiklerini kışın tüketirler. Toprağı olmayanlar ise iş mevsimlerinde gurbete çıkar, bir iki ayda kazanabildiği birkaç kuruşla kasabasına, köyüne döner, bütün bir yıl bu parayla geçimini sağlamak için didinir durur. Büyük kentlerde sosyal eğlence saatlerinin başladığı geceler kasabanın yoksulları için sadece uyku vaktinin geldiğini anısıtır, erken saatlerde yatağa girerler. Kışlık yiyeceğini sıtok eden durumu ziyansız kasabalılar ise geceleri kahvelerde kirli iskambil kâğıtlarını şaklatır, kahvesini, çayını höpürdetir. kasabanın yabancı ve üst basamak memurlarını çekiştirirler. Yerli memurları yeremez ler çünkü her masadaki insan zincirinin bir halkasını da yerli memurun bir yakını akrabası teşkil eder, halk kasabalarda çokluk birbirinin uzak-yakın akrabasıdır. Kasabalarda gece yaşamı yerli memurlar için aydın katliamının başladığı saattir. Doğaya olduğu kadar kişiye de canlılık veren günün son ışıkları çekildiği zaman ortalığa dayanılmaz bir durgunluk, sessizliktir çöker. Pek çok ilçelerde ya sinema yoktur ya da ikidebir kopan, en kötüsünden eski yerli filmler oynar. En ilkel eğlencelerde bile yoksun olan bu yerlerde kimbilir hangi ülkülerle fakültesini bitirmiş olan kaymakam, savcı, yargıç akşam yemeklerinden sonra ağır ağır kulübün yolunu tutar bir içki ya da kumar masasında yerini alır. İçki ve kumar kasabalarda bir zorunluluğun ürünüdür. Onunla savaşılmaz. Onunla savaşmak akşama dek çok az bir ödenek karşılığında halkın yararlarını korumak için ömür tüketen insanları diri diri gömüte sokmak demektir. Bu alışkanlıklara kapılmayan memurlar yok mudur diyeceksiniz. Vardır. Fakat onlar parmakla sayılabilecek kadar az, yalnızlığa katlanabilen çelik yaradılışta insanlardır. Bu insan yasalarla savaşla yaratılamaz.

Kentlilerin özlediği, ozanların şiirlerine geçen kasabanın o gürültüsüz akşam saatlerinde için için çoğalan sessiz fakat kemirici, sinsi bir uğultu yayılır. Kimbilir hangi masalarda hangi aydınlar törpülenmektedir, ülküler toz haline gelmektedir. Ve yıllar sonra birgün kimbilir hangi ilin alınyazısına başat olacak, yüksek kademelere geçecek bu insanlar kasabalardan ayrıldıkları zaman karakterlerinin, heyecanlarınının, ülkülerinin büyük bir kısmını kasabada bırakır, umutsuzluk, alkol kayıtsızlık yığını olarak kentlere yollanır ve orada da kasabada alıştığı yaşamı sürdürür. Bu yazım okudukları zaman bana kızan memurlara k a s a b a d a yaşadıkları y a ş a m ı şöylebir g ö z- lerinin önlerinden geçirmelerini salık veririm. Latince, Fransızca, Romanca bilen, üstün bir müzik eğitimine, iyi bir genel kültürel sahip bir öğretmen tanırım. Bugün büyük bir kentte içki kumar masalarında zamanı öldürmektedir. Kendisine b i l d i ğ i d i l l e r i değerlendirmesi, bilimsel yazılar çevirmesi, olanaklarını ülkemizin yararına kullanması gerektiğini söylediğimde kasabalarda geçen yaşamının öyküsünü acı acı anlattı, onu kasabaların bu duruma getirdiğinden yakındı.

Bu gece de kasaba tekdüzen gecelerinden birini yaşıyor. Ben yirmiyedi yaşında bir kaymakam. Halka devlet yasalarını uygulamak, imece yoluyla birşeyler yapmak için küçük dünyamda çırpınıp duruyorum. Kasabam boş mu duruyor. O da değişmez çelik yasalarını, kendi yasalarını yürütüyor. Bakalım Türkiye-nin kalkınmasını sağlayacak kalkınma plânının uygulanmasında, kaymakamlarından üstün bir çalışma bekliyor. Odamda su borusunun dinmek bilmeyen uğultusu. Ve kapımda korku nöbet tutuyor. Genç yaşta sinmek, umutsuzluğa düşmek, ufalanmak korkusu...

DERS KİTAPLARI

GÜLÜMSER KOÇ

İnsancıl düzenin kurucusu genç kuşakları yeni gelişimlere göre hazırlamalıyız. Eline vereceğimiz kitaplar, acı da olsa gerçekleri söylemeli. Çağımızın toplumcu gelişimi bunu istiyor. Çoğunluk gerçekleri öğrenirse, çıkmazdan kurtuluruz.

Kuşakları bugünün koşullarına göreden çok, yirmi yıl sonranın gelişimine göre yetiştirmeliyiz. Çünkü bugün doğan çocuk yirmi yıl sonra toplum yapısına katılır. Edineceği toplumcu görüşle, insancıl bir düzen karar. Aldığı düzeni iyileştirir. Devrik talancı devrin baskısıyla yazılan ders kitapları, toplumdan çok kendini düşünen insan yetiştiriyor. Verdiği bilgi, işe yaramaz kırpıntılardır. Çocuk dünü okurken, birşeyler öğrenirken, bugünü ve geleceği öğrenmelidir. Oysa, günümüz ders kitapları hayattan kopmuş, sebep sonuç üzerinde durmayan birer masal kitabıdır. Nedense gerçekler, nedenler hep kapalı geçmiş.

Yarasalar ışıktan korktukları için, ders kitaplarına gerçeklerin yazılmasını istemediler. Çoğu tüccar yazarlarda (yazaraklar) devrin isteğine uydular.

Tarih kitabında, 1830—1848 ihtilâlleri; soyut özgürlüğü elde etmek için yapılmış gösteriliyor. Oysa, bu ihtilâllerin kökünde ekonomik özgürlük yatar. Çünkü o yılların Avrupa insanı bir avuç mutlu azınlık tarafından sömürülüyordu. Sömürülenler, alın terinin karşılığı verilmiyenler, sömürgenlere karşı ayaklandı. Sömürenler dışardan değil, içerdeki bir avuç vurguncuydu.

Sömürgenlerle savaşa savaşa Avrupa insanı ekonomik bağımsızlığa kavuştu. Daha da kavuşma savaşında.

Kitabın yazarı ihtilâli soyut özgüklük teranesiyle geçiştirmiş. Oysa ihtilâlin sebebi nedir? Hangi sınıflar yapmış? Devrin insanları arasındaki ekonomik fark ne kadardı? İhtilâli önlemek istiyen nasıl bir azınlıktı? Bu soruların yanıtı verilmemiş. Böylesi kitapların yetiştirdiği kuşaklar toplum yaşamına etkili olamaz.

Coğrafya kitabında ovalar sayılır. Ovalarda nüfusun sık olduğu yazılır. Ovaları kim eker, kim biçer ondan söz edilmez. Çocuk sanır ki, kilometre kareye düşen insanların... Çocuk, Adana Ovasının çoğunlukla on yedi kişinin elinde olduğunu bilmeli.

Adana ağaları buna kızacak. Bunun böyle olduğunu iyi bilirler. Yığınların, yarıcı,

(Devamı 4. de)

Ödünç para almak dilenmekten farklı değildir. Lessig

Hoşgörü'den Örnekler

ALDI MEVLÂNÂ

Ben hacetler kıblesiyim,
Gönlün kıblesiyim ben,
Ben cuma mescidi değilim,
İnsanlık mescidiyim ben.

+

Müslümanlığın, kâfirliğin dışında bir ova.
Uçsuz bucaksız ovada sevdamız uzar gider.
Anlıyan vardı mı usulca başını kor.
Ne müslümanlığa yer var, ne kâfirliğe yer.

+

Gene gel, gene.
Ne olursan ol,
İster kâfir ol ister ateşe tap, ister puta,
İster yüz kere tövbe etmiş ol,
İster yüz kere bozmuş ol tövbeni.

Türkçeleştiren: A. Kadir

ALDI HAYYAM

Beni özene bezene yaratan kim? Sen!
Ne yapacağımı da yazmışın önceden.
Demek günah işleten de sensin bana.
Öyleyse nedir bu cennet cehennem?

+

Tanrı cennette şarap içeceksin, der;
Aynı tanrı nasıl şarabı haram eder?
Hamza bir Arab'ın devesini öldürmüş:
Şarabı yalnız ona haram etmiş Peygamber.

X

Kim görmüş bu cenneti, cehennemi?
Kim gitmiş de getirmiş haberini?
Kimselerin bilmediği bir dünya
Özlemeye, korkulmaya değer mi?

Türkçeleştiren : Sebahattin Eyüboğlu

KÜÇÜK MEMURUN ŞİİRİ

Gözlerim rengini yitirecek
Uzayan Karadenize bakmaktan
Tükendi gücü ellerimin
Duvardaki takvimi yırtmaktan

Ev sahibi yoluna bakar
Oduncu, bakkal seni bekler
N'olur çok bekletme
Tez gel aybaşı,
Çocuklar dersen öylesine.

Bilirsin yuvarlak dünyamız
Parasız dönmüyor
Bana sensiz
Yaşama hakkı vermiyor.

Ahmet KÖKLÜGİLLER

HER HAFTA OĞUZ KOYUTÜRK

Kafa Reformu

Hava yağmurlu. Soğuk. Güncelerde öyle... Neresine baksan buz gibi, ürperiyor insan! Üşüyor.

Reformist Kabinenin İmar-İskan Bakanı otobüslerde yolculuk yaptığı için manşetlere geçmiş! Okuyorum: *«Her ne pahasına olursa olsun karşıma çıkacak her maniayı yıkıp, hedefime ulaşacağım, bugüne kadar girdiğim her davada şampiyonluk bende kaldı. Bu maratonun şampiyonu da ben olacağım... Mesken kanunu çıktığı takdirde, memlekette yepyeni bir ışıklı devir başlıyacaktır...»*

Sonra Lebit Yurdoğlu konuşuyor: *«Türkiyede herkesin bir yudum temiz su içebilmesi için 15 yıla ve 3-4 milyar liraya ihtiyaç vardır».*

Doğrusu insanın başı dönüyor, düşüncelere dalıyor. Acaba hangisine inanmalı? Ama iç sahifeler daha komik!.. C.H.P li Emin Açar, bütçe görüşmelerinde, Anayasa Mahkemesi binasının merdivenlerinde halı bulunmadığını, bunun için bütçeye 20 bin lira konulmasını istiyor. Hem de Melen'in, *«yaşama savaşındayız. Buğday ve yağı bile ithal etmek zorundayız.»* dediği günde.

Anayasa mahkemesi binasının merdivenlerine halı!..... Hey gidi Emin Açar, halk ekmeği bulamıyorsa börek yesin değil mi?. İnönünün deyimiyle sosyal sefalet de neymiş?.

Sen taşdelen Suyunu içip, lüks yapılarda keyfini sürmiye bak. Arada sırada da, öyle uykularından sonra Meclise gittiğin vakit, halı önergeleri verirsin olur biter.

İşte size tüm milletin umut bağladığı reformist kabineden birbirini tutmayan dört falsolu ses... Artık vay geldi dinleyenlerin başına!

Hava da öyle soğuk ki... Üstelik Ramazanda! Herkesin suratı bir karış asık. Maliye Bakanı istediği kadar, *«Tedbirler oy düşünülmeden alınacak»* desin. İyisini, günlük yaşantının 16 da bittiği saatlerde radyonun başına geçip iftar topunun patlıyacağı zamanı bekleneli. Belki arkasından insaflının biri çıkarda masallar bir yana, kafa reformundan söz açar.

GEZİ RÖPORTAJI

ÖLDÜREN ÇERMİK

M. Ziya ÜNSEL

Mal canın yongasıdır, derler. Derler ama, canımız malımızdan değerli. Evvelâ can, sonra cânân, demişler de canımızın değerini belirtmek istemişler. Biz de canımızı kazanmak için bunca zahmetlere, sıkıntılara katlanıp paralar harcıyarak millerce uzaklardan Çiftehana geliyoruz. Ağrılarımız—sızılarımız dinsin diye kaynar sulara giriyoruz. Ondan sonra bir de uzun uzun terlemenin azabı.

Biz önce doktorumuza gidip öğütlerini alıyoruz. Dediklerini harfi harfine yerine getiriyoruz. Böylece Çiftehanın sularında eski dinçliğimize kavuşuyoruz. Ama hepsi bizim gibi mi ya, Kimisinin sancısı tutmuş gelmiş. Kimisinin ağrısı vurmuş gelmiş. Kimisine de nur topu gibi çocukları olur diye Çiftehanı salık vermişler. Onlar da yaz ortasında çıkagelmişler Çiftehana. Velhasıl genci burada—ihtiyarı burada. Tansiyonu olan burada—olmıyan burada. Kimisinde yürek çarpıntısı—kimisinin yüreği itfaiyecilerin motompları gibi sapa sağlam işler. Hepsi de bilir bilmez—yarar yaramaz cehennem gibi halvetlere, ateş gibi havuzlara koşarlar. Hepsi de kalırlar kalabildikleri kadar. Bu sıcağa kalp mi dayanır, tansiyon mu... Sonra bir de bakıyorsunuz ki adamın birini koma halinde dışarı çıkarıyorlar. Kadının birini ölü gibi oracığa uzatıveriyorlar.

Çiftehana geldiğimizin ertesi sabahı çevreyi öğrenmek için ilk gezilerimize çıkmıştık. Yaşlı bir hanım hamamda bayılmış diye ağızdan ağıza duyduk. Akşamüstü zavallının cenazesi dört kişilik cemaati ile istasyon yolunun yokuşundan aşağı iniyordu.

Cemaatsiz cenaze ne kadar da içe dokunuyor.

Çiftehanda doktor var. Tanrı ocağına düşürmesin. Yokluğunu da göstermesin.

Ders Kitapları

Baştarafı 2 de

ırgat olarak paçavralar içinde süründüğünü de bilir. Bilmiyenler varsa parmak çapasında ve toplamasında, yeni istasyonun ağaçları altına tabur tabur göçüp konanları seyreylesin. Oradan geçerken ekşi ekşi yedisinden yetmişine ter kokarlar. Kimisi yüzünü buruşturur geçer, Kimisine bu ter kokusu neler düşündürür.

Ders kitapları ulusun sorunlarına eğilmiyor. Bu yüzden de okuyana bıkkınlık veriyor. Kitaptaki Anadolu gerçek, Anadolu değil. Gerçek Anadoluyu ancak, onun içinden gelmiş Orhan Kemal'in Yaşar Kemal'in, Fakir Baykurt'un, Kemal Tahir'in, Talip Apaydın'ın, Mahmut Makal'ın, Dursun Akçam'ın romanlarında, yazılarında bulabiliyoruz.

Çocuklarımızın eline daha gerçekçi kitaplar vermeliyiz. Birgün gelip kuşaklar bugünkü kitaplara gülecekler. Kırpıntı, hayali bilgi veren, kitap yazımına son verilmeli. Bıkkınlık veren, dil gelişimine aykırı kitaplar, çocuğa okuma zevki bile vermiyor.

ÇALTI : Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni Oğuz Koyutürk

Sayı 46 Yönetim yeri : Cumhuriyet Alanı
Fiatı: 25 krş SAMSUN

Dizgi ve Baskı: Vatan Matbaası BAFRA